

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

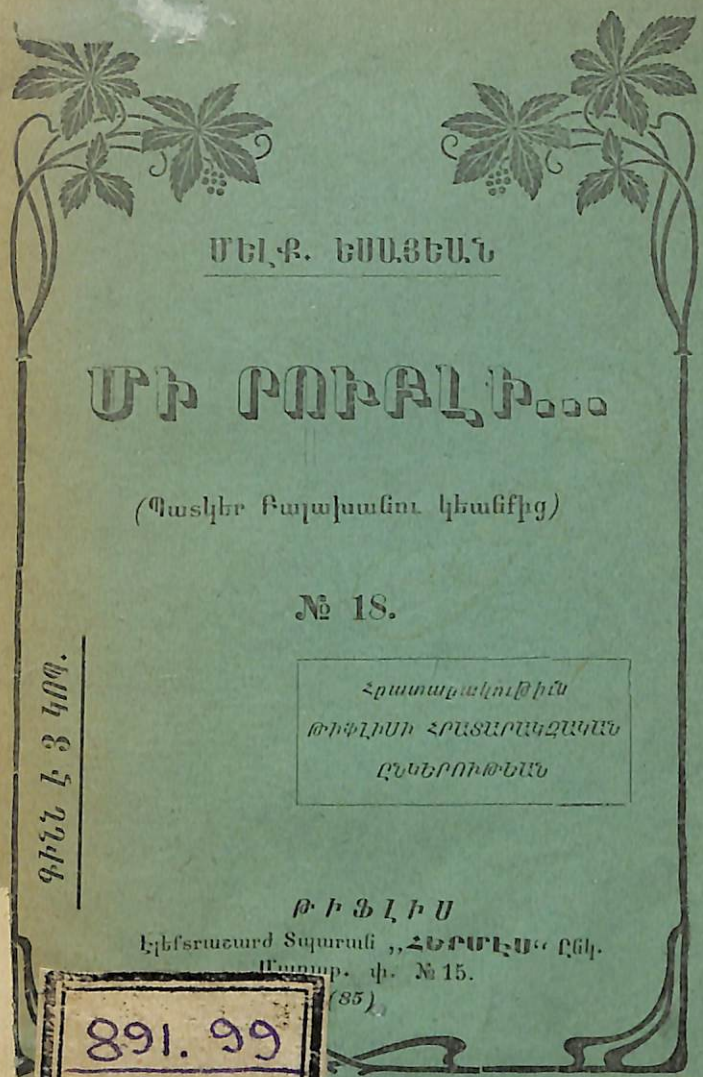
Adapt — remix, transform, and build upon the material

Handwritten
Handwritten

891.99
6.58

19 NOV 2011

2040

ՄԵԼ.Ք. ԵՍԱՅԵԱՆ

ՄԻ ԲՈՒՅԼԻՔ...

(Պատկեր Բալախանու կեանքից)

№ 18.

Հրատարակութիւն
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀՐԱՏԱՐԱՆՉԱԿԱՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԳԻՆՆ Է 3 ԿՈՊ.

Թ Ի Յ Լ Ի Ս

Էլեկտրագրւոյ Տպարանի „ՀՆԲՄԵՆՍԻ“ ընկ.
Մարտ. փ. № 15.
(85)

891.99
Է - 58

08.04.2013

«ԹԻՖԼԻՍԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ»

Ընդունում է տպագրութեան յարմար գրաձևեր—վիպական, ժողովրդականացրած, գիտական, առողջապահական, պատմական, գիւղատնտեսական, մանկական և այլն. գրաձևերը լինելու են 1—2 տպագրական թերթի ծաւարով:

Հեղինակների և թարգմանիչների վարձատրութեան չափը որոշում է «Ընկերութիւնը»:

Հարկաւոր են գիրք տարածող գործակալներ՝ բաւական ձեռնառու պայմաններով: Գործակալների անունները կը յայտարարւեն թէ գրքերի վրայ և թէ թերթերում:

Ընկերութեան հասցէն.

Въ г. Тифлисъ.

Въ Тифлисское Издательское Т-во,
Г. Бабурияну, п. я. за № 187.

891.99

Ե-58

ՄԵԼ.Գ. ԵՍԵՅԵԱՆ

ՄԻ ԲՈՒՅԼԻ...

(Պատկեր Բալախանու կեանքից)

№ 18.

1001
800

ԳԻՆՆ Է 3 ԿՈՊ.

Հրատարակուիմն
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ

Թ Ի Յ Լ Ի Ս

Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» ԸՆԿ. 1905 թ.

Մաղաքեան փողոց № 15

(85)

Дозволено цензурою. 28 января 1905 г. Тифлисъ.

Մ Ի Ր ՈՒ Բ Լ Ի...

(Պատկեր Բայախանու կեանքից)

I

«Վիշապ» նաւթարդիւնաբերական ընկերութեան գործերի կառավարիչ Սամսոնեանը ուրախ տրամադրութեան մէջ էր: Վաղ առաւօտից սկսած՝ նա անդադար հրամաններ ու պատւէրներ էր տալիս ծառայողներին՝ առանց բարկանալու և թթւելու, միանգամայն իր ամենօրեայ սովորութեան հակառակ, նոյնիսկ մթերանոցում (материальный складъ) ժպտաց գործակատարի երեսին: Սմենքն էլ մնացել էին զարմացած և չրգիտէին ինչով բացատրել կառավարչի այդ յանկարծական տրամադրութեան պատճառը: Ծառայողներից իւրաքանչիւրը այդ երեւոյթին իր բացատրութիւնն էր տալիս: Մէկն ասում էր՝ երեւի ոտճիկը աւելացրել են, մէկը թէ՛ շատրւանի ժամանակ իրան խոտացւած պարգեւը ստացել է ընկերու-

թիւնից. միւսը ուզում էր հաւատացնել, որ մի յայտնի նաւթարդիւնաբերող արդէն համաձայնել է իր քրոջ դստեր ձեռքը կարապետ Իւանիչին (այսպէս էր կառավարչի անունը) տալ և աւել ոտճիկով ու «ձեռնու» պայմաններով իր նաւթահանքի կառավարիչ է հրաւիրում, և այն և այն, հազար ու մի ենթադրութիւններ:

Կառավարչի տրամադրութեան փոխւելը մի այնպիսի խոշոր երեոյթ էր ծառայողների շրջանում, որ ստիպում էր ենթադրել թէ մի բան կայ, — ո՞վ էր տեսել նրան ժպտալիս ծառայողների երեսին իր միամեայ կառավարութեան ամբողջ ընթացքում, որ միշտ թխլած, միշտ նօթերը կիտած էր լինում...

Ծառայողների արած ենթադրութիւններից շատ շատերը ճիշտ էին: Ճիշտ էր, որ նա պարզև էր ստացել լաւ շատրւանի համար. ճիշտ էր, որ նրան ուրիշ ֆիրմայի կառավարիչ էին հրաւիրում, սակայն նրա ուրախութեան գլխաւոր պատճառը այդ չէր: Սամսոնեանը ընկերութիւնից թոյլտուութիւն էր ստացել և այդ օրը երեկոյեան պիտի ուղևորէր կովկասեան հանքային

ջրերը ամառանոց: Եւ այն միտքը, որ ինքը առաջին անգամ, ուսանողական հազար ու մի նեղութիւններով լի կեանքից յետոյ ամառանոց է գնում ո՞չ իբրև մի անյայտ անձ, այլ իբրև կառավարիչ և լիակատար ղեկավար նաւթային գործերի մի անագին ֆիրմայի և վերջապէս, իբրև ի վաղուց անախ իր փայփայած իղէալների հասած մի անձնաւորութիւն՝ յակամայից նրան մի ուրախ արամադրութեան մէջ էր գնում: Ահա, այս հանգամանքն էր կարապետ Իւանիչի ուրախ տրամադրութեան բուն կենդրոնը:

II

Նաւթահանքում իր առաւօտեան սովորական պտոյտները վերջացնելուց յետոյ, Սամսոնեանը վերադարձաւ գրասենեակ և դիմելով հաշւապահին՝ ասաց.

— Լեոն, այսօր ամսի 5-ն է և ես երեկոյեան ճանապարհելու եմ Պետտիգօրսի. անցած ամսի «սպիտակը» տուր ստորագրեմ, որ ուղարկէք քաղաքի գրասենեակը, փողերը բերեն բաժանեն:

Հաշւապահը ծառայողների ոտճիկ-

ների անւանացուցալը տւաւ կառավարչին և սա նստելով իր սովորական տեղը, սկսեց թղթերը թերթել: Մի քանի ընդէ թերթելուց յետոյ, յանկարծ խոժոռեց աչքերը և լուրջ կերպով հարցրեց հաշւապահին.

— Լեոն, Մատուր Աղաջանօվի և Դևոնդ Բարխուդարօվի ոտճիկը ինչո՞ւ է աւել գրած սախտուում. մենք 18 բուբլի ստացող «բաբոջից» չունենք. բոլորն էլ 17-են ստանում:

— Այո, ճիշտ է, դրանք էլ 17 էին ստանում, բայց Գրիգորը մի-մի բուբլի աւելացրել է այս ամսից, — վախկոտ ձայնով պատասխանեց հաշւապահը:

— Ինչո՞ւ է աւելացրել:

— Ասում էր, գո՛ւր էք աւելացրել:

— Ես չեմ աւելացրել. բարկացաւ կառավարիչը: — Եւ դու էլ առանց հաստատն իմանալու, վերցրել ես ու գիրք մտցրել: Շատ էլ պրիկաշիկը գրել է: Վերցուր այս ընդէիս ջնջիր ու 17 գրիր...

— Կարապետ Իւանիչ, ես ի՞նչ անեմ, որ ինձ մեղադրում էք. ես հարցրի՞ ստաց թէ...

— Լա՛ւ, լա՛ւ, գլուխս մի տանիր

քո յիմար պատճառներով. բարկացած կերպով ընդհատեց նրան կառավարիչը: Այդ թող առաջին և վերջին անգամը լինի. ես այդպիսի անկարգութիւններ չեմ սիրում:

Մօտ քսան և ութ տարեկան մի երիտասարդ էր Կարապետ Իւանիչը. բարեկազմ հասակով և վայելուչ արտաքինով: Նրա շարժումներին նայելով՝ հազիւ թէ կարելի լինէր նրանում լրջութիւն գտնել, չնայած որ ինքը աշխատում էր միշտ լուրջ և բարկացած երևալ. իսկ նրա մի գոյգ, խիստ շարժուն աչքերը կարծես ասում էին ձեզ, որ այդ լրջութիւնը, բարկութիւնը և շարժումները, բոլորը, բոլորը կեղծ ու մտացածին են, և միայն ծառայողների վրայ է ֆֆեկտ գործելու պաշտօն ունին: Նրա վերջին խօսքերը — թէ «ես այդպիսի անկարգութիւններ չեմ սիրում» — կարծես ամենևին սազ չէին գալիս նրան...

Սօսքը վերջացնելով, Կարապետ Իւանիչը ծառային հրամայեց հեռախօսով նաւթահանքի գործակատար Գրիգորին կանչել գրասենեակ, իսկ ինքը նորից աչքերը խոժոռելով, մտաւ իր առանձնասենեակը:

III

Կէս օրին մօտ էր: Արդէն գրասենեակի ծառայողները պատրաստուում են թողնել իրանց պաշտօնատեղին, երբ ներս մտաւ նաւթահանքի գործակատար Գրիգորը: Դա միջակ հասակով և համակրելի արտաքինով մի երիտասարդ էր: Երկարավիզ կօշիկները և մոխրագոյն պիջակը, որ ամբողջովին թաթախւած էին նաւթով, նրան գործունեայ մարդու տեսք էին տալիս: Գլխին ծածկած ունէր լայնեզր գլխարկ, որ նոյնպէս ծածկւած լինելով նաւթի բրծերով, վաղուց արդէն կորցրել էր իր իսկական գոյնը: Նա մօտեցաւ, գլխի մի թեթեակի շարժումով բարևեց կառավարչի օգնականին, որ նստած էր էր կառավարչի սեղանի մօտ և յետոյ մօտենալով հաշտապահին, կանգնեց նրա սեղանի առաջ:

Նա արդէն գիտէր, թէ ինչու համար են իրան հրաւիրել գրասենեակ, որովհետեւ վաղուց արդէն սպասոււմ էր: Այդ ժամին նրա դէմքի վրայ կարելի էր կարդալ և՛ բարկութիւն, և՛ վր-

գովմունք, և հէնց այդ էր պատճառը, որ գրասենեակում ներկայ եղողներից ո՛չ ոք չէր ուզում խօսեցնել նրան:

Երբ ծառան գործակատարի գալը հեռախօսով յայտնեց հարևան սենեակում նստած կառավարչին, վերջինս բանալով իր առանձնասենեակի դուռը, կանգնեց գոների մէջ տեղը և բարկացած եղանակով դիմեց գործակատարին.

— Գրիգօր, ինչո՞ւ ես այն երկուրաբոշիներին աւել դրել տաբելումդ:

— Աւելացրել եմ մի-մի մանէթ, պատասխանեց Գրիգորը:

— Ինչո՞ւ:

— Որովհետեւ ժամանակն էր:

— Շատ էլ ժամանակն էր, բայց քեզ ո՞վ իրաւունք տւաւ, — մի քայլ առաջ գալով՝ վրայ բերեց կառավարիչը:

— Դուք էք ինձ իրաւունք տւել, ես առանց իրաւունքի չեմ աւելացրել և երկրորդ՝ կարծեմ որ նաւթահանքի գործակատար եմ. կէս հեգնական և կէս վրդովւած պատասխանեց Գրիգորը:

— Գործակատար, գործակատար, — նկատեց կառավարիչը, արհամարհական եղանակով շեշտելով գործակատար խօսքը: Շատ էլ պրոմբալի պրիկաշչիկ ես.

որ լսել ես թէ ոռճիկ են աւելացնում, հէնց կարծել ես թէ ամեն տեղ կարելի է այդպիսի իրաւունքներ բանեցնել...

— Կարապետ Իւանիչ, այստեղ իրաւունքի խնդիր չկայ. վրդովմունքը զսպելով պատասխանեց Գրիգորը: — Շատըրւանի ժամանակ, որ օրը երկու մանէթով բանւոր չէր ճարւում, ձեր թոյլաւութեամբ, ես խոստացայ նրանց ոռճիկները աւելացնել, որ մնան աշխատեն. թէ չէ մարդիկը գնում էին գիւղ. ամառ ժամանակ է, մի՞թէ չէք իմանում, որ ամառը լաւ բանւոր չէ գտնւում:

— Բարոչիների համար ամառը ծառայելու ամենալաւ ժամանակն է. իսկոյն վրա բերեց կառավարիչը. — ձմեռը որ ձիւնի մէջ սատկոտում են, լաւ է լինում... ով չի ուզում ծառայել, կարող է հեռանալ...

— Հիմա, ինչևիցէ, խոստացել ենք մարդկանց պահել:

— Խոստացել եմ. որ խոստացել եմ, կարծես թէ դադաւօր եմ կապել: Հիմա չեմ աւելացնում, մի ամսից յետոյ եմ աւելացնում... Կարծես թէ նրանք որ չլինէին, «Վիշապ»-ի գործերը

աստանովկա էին դառնալու: Դու էլ որ նրանց տեղ լեզու ես դարձել, չեմ իմանում քո միտքն ի՞նչ է:

— Ես ո՛չ մի միտք չունիմ:

— Որ միտք չունես, դու նրանց դաւէրնին ես:

— Ես դաւէրնի չեմ. բայց որ խոստացել ենք, պիտի կատարենք. այլապէս խաբեբայութիւն է դուրս գալիս:

— Սյդ քո գործը չէ, գոռաց կառավարիչը. — չեմ իմանում, դու այստեղ ծառայելու ես եկել, թէ՞ խրատներ տալու: Ինձ շատ խօսող պրիկաշչիկ չի հարկաւոր. թէ ծառայում ես՝ կարգին ծառայիր. թէ չես ուզում ծառայել՝ հեռացիր:

— Իմ կարծիքով ես շատ լաւ եմ ծառայում, պարոն Սամսոնով, իսկ եթէ իմ ծառայութիւնը ձեզ հաճելի չէ, հեռացրէք: Սյդ չէ՞ ձեր ամբողջ քաջութիւնը, եթէ միայն քաջութիւն կարելի է համարել մարդկանց զրկելը մի կտոր հացից, որ տալիս էք նրանց, ձեր կարծիքով իբր ողորմութիւն. ասաց Գրիգորը և դուրս գնաց:

— Քո կարծիքը շատ հարկաւորս է. նկատեց նրա յետեից Սամսոնեանը

մի առանձին հեգնական եղանակով: Հիմա էլ կարծիքներով է խօսում ինձ հետ: Երեկ մէկէլ օրը փողոցները չափ-չփում էր, ըստի խրխտա վերցրի, պաշտօն տւի և հիմա խօսք չէ ուզում հասկանալ: Դեռ երեք ամիս չկայ, որ ծառայում է, մեզ բան է ուզում սովորեցնել: Մի ամբողջ շաբաթ է, որ գլուխս տանում է.— հայ, կազարմաները կեդտոտ են, օղը քիչ է, լոյսը քիչ է, ոռճիկները քիչ է... Կարծես գլխիս կանտրօլ է եկել: Այսպէս մեծ-մեծ խօսողներին պէտք է վճռել և կարգին, համեստ տղերք վարձել, որ գործը առաջ գնայ: Դեռ մարդիկ էլ են գտնում, որ այդպիսի խելագարների ձեռքին բեկամենդացիա են դնում:

Ներկայ եղողներից ոչ ոք չէր ուզում, կամ աւելի ճիշտ՝ ոչ ոք չէր համարձակւում խանդարել ոգևորւած Կարապետ Իւսանիչին, և վերջինս էլ աւելի խրախուսւած այս հանգամանքից, նորից շարունակեց իր ճառը, մերթսրա և մերթ նրա երեսին նայելով, որ տեսնէ թէ իր խօսքերը ինչ տպաւորութիւն են գործում:

— Յիմար, վերցրել է բաբոջիներին

մի-մի մանէթ աւելացրել, կարծես թէ ստացածները քիչ է: 17 ըուբլի են ստանում, թող 7-ը ուտէ, 10-ը պահէ. հօ ամբողջ Բալախանին իրանց չէին տալու: Զարմանալի չէ... Փանտանից յետոյ հարիւր հազարանոց սկւածինա է փչացել, արուբաները կուչ են եկել և դադարել է խփելը. մի շաբաթ է ժելոնկան № 19-ի մէջ նստած, օրական վեց հազար փութ դաբիչայից զրկւում ենք, այս սերիօզնի բաների վրայ չի մտածում, այլ վերցնում է ոռճիկ աւելացնում, կարծես թէ բաբոջիին որ մի մանէթ աւելացրաւ, հէնց էն է միլիօնատէր է դառնալու: Գործի վրայ պիտի մտածել, գործի...

— Է՛հ, էլի կարելի էր աւելացնել, բայց ինքնագլուխ բան բռնելը լաւ չէ. մէկ էլ որ ամեն բան իր ժամանակն ունի. ցինիկաբար նկատեց կառավարչի օգնականը, ոչ թէ մի սիտք յայտներու համար, այլ մի բան էլ ինքը ասած լինելու համար:

— Ձեն թողնում, որ մարդ գոնէ մի օր հանգիստ մնայ. շարունակ արիւն են պղտորում. այս երեկոյեան ճանապարհւելու եմ և էլի եկան առիւնս

խառնեցին: Շատ էլ ընկ են անուամ...
Մի բան նկատեցիր, կնիժկան առ,
բասչոս գրիր, ուրիշ ոչինչ. այ, այն
ժամանակ ամեն մարդ իր տեղը կ'ճա-
նաչի:

Ապա դիմելով հաշտապահին՝ ասաց.

— Լեւն, Գրիգորի բասչոսը գրիր,
այն երկու բարօջիների հետ միասին.
ամառ ժամանակ է, մարդ չի ճարուամ.
Թող գնան տեղ գտնեն ու գլխներինցս
ուղը լինեն. ինձ մեծ-մեծ խօսողներ չի
հարկաւոր. ինձ համեստ տղերք է հար-
կաւոր:

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ Է ՏԵՄԵԼՈՒ

Մեյ. Եսայեանի

ՕՐԷՆՔԸ

(Պատկեր Բալախանու կեանքից)

ԳԻՆԸ 3 ԿՈՊ.

Տ Պ Ա Գ Բ Ի Ո Ի Մ Է

Վ. Փափագեանի

Մ Ա Ր Դ Ա Գ Ա Յ Լ Ը

ԳԻՆԸ 10 ԿՈՊ.

ՏՊԱԳՐԻՆԵԼՈՒ ԵՆ

- Վ. Փափագեանի՝ Ստամբուլի համար 5 կ.
» Մարգարայլը 2 10 կ.
Մելք. Եսայեանի՝ Օրէնքը
Պատկեր Բարախանու կեանքից. 3 կ.
Մ. Գորկիյի՝ Եմելիան Պիլեայ. Թ. Մուշէ վ.
Մ. Նորգաուի՝ Տօնի գեշերը. Թ. Լ. Բարա-
յեանի. և այլն:

Շուտով ձեռնարկելու է նաև ուս-
սերէն մի շարք գրաւածքների տպագրու-
թիւնը:

Գրքերի գլխաւոր պահեստը գտնու-
ում է Թիֆլիսում, Ընկերութեան գոր-
ծավար Գ. Բաբուրեանի մօտ.

(Դւարցօվայա փողոց, Առևտր. Տուն
Ն. Բոգարջեանի):

Պահեստատեղից գերք պահանջողիս
30% գեղջ. եթէ պատուէրը 25 ը. հաս-
նի՝ ճանապարհածախսը ընկերութեան
հաշւին է: Վճարը պիտի վինի կանխիկ.
կարելի է նաև վերադիր վճարով, կօ-
միսիայով՝ ոչ սքի:

ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ

1. ԹԱԹԱԽՄԱՆ ԳԻՇԵՐ, պատմ. գրույց Լևոն. 2-րդ տղ. (սղառւած)	5 Կ.
2. ՁԵ ՏՂԱՄԱՐԳ ԵՒ 1 ԱՂՁԻԿ, վէպիկ Մանսիմ Գորկիյի. Թարգ. Մուշէ վարդապետի	5 Կ.
3. ԽՆՆԹԸ և ուրիշ գրույցներ, Վ. Փա- փաղեանի (սղառւած)	10 Կ.
4. ԿԵԱՆՔԻ ԴԱՍԸ, պատմածք Ա. Անա- րուսեանի, 2-րդ տպագր.	5 Կ.
5. ՍՊԻՏԱԿ ԾԱՂԻԿ. Նովելլա, Էր. Օ- ժէշկովի Թարգմ. Ս. Շանգիւրդեանի	5 Կ.
6. ԱՐՏԻՍՏԸ, վէպիկ Շիրվանդարեի	15 Կ.
7. ԵՂՕԻ ՔՈՌ ԲԱԽՏԸ, պատմածք Շանքիարի (սղառւած)	3 Կ.
8. ԵԱՊՕՆԻԱ, (համառօտ տեսութիւն) Խ. Խաչատրեանի	3 Կ.
9. ԴԱՆԿՕՐ ՍԻՐՏԸ, Մակսիմ Գորկիյի, Թարգ. Ա. Աթայեանի	3 Կ.
10. ԻՄ ՈՒՂԵԿԻՑԸ, Մակսիմ Գորկիյի Թարգ. Ա. Աթայեանի	10 Կ.
11. ՄԵՐ ՓԱԿԱՆՔ և ԱՌԻՒՅԻ ՄԱՀԸ Վ. Փափաղեանի	3 Կ.
12. ՊԱՅՏԱՌԻ ՀՈԳԻՆ և ԱՆԿԵՂՎ ԸՆ- ծԱՅ, Վ. Փափաղեանի	4 Կ.
13. ԽՆԼՕՔ ԱՔԱՂԱՂՆԵՐ ԵՒ ԴՐԱԽՏԸ, Վ. Փափաղեանի	5 Կ.
14. ՄԻՐՈՅ ՀՈՎԻՏԸ, Ա. Աթայեանի	3 Կ.
15. ՎԻՇԱՊ և ուրիշ գրույցներ, Վ. Փա- փաղեանի	5 Կ.
16. ԵՐԱՁ—ՄԵԼԹ. Ետայեանի	3 Կ.
17. ԵՐԿՈՒ ԹԻՉՈՒՆ—Վ. Փափաղեանի	3 Կ.
18. ՄԻ ԲՈՒԲԼԻ...—ՄԵԼԹ. Ետայեանի	3 Կ.

«Ազգային գրադարան»

NL0333909

28639